

Justitieutskottets betänkande

1982/83:34

om anslag till rättshjälp m. m. (prop. 1982/83:100 bil. 4, F, jämte motioner)

ANDRA HUVUDTITELN

Rättshjälp m. m.

1. **Rättshjälpkostnader.** Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkt F 1 (s. 104) föreslagit riksdagen att till Rättshjälpkostnader för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 170 000 000 kr.

Motion

I motion 1982/83:1749 av Bertil Lidgard m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen under andra huvudtiteln med bifall till förslagen i motionen beslutar att till Rättshjälpkostnader för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 000 kr. (yrkande 2).

Utskottet

För innevarande budgetår är anslaget till rättshjälpkostnader 170 milj. kr. Vid medelsanvisningen beaktades dels att vissa redan beslutade ändringar i rättshjälpslagen (1972:429) beräknades medföra besparingar, dels att regeringen avsåg att lägga fram ytterligare förslag som syftade till att minska belastningen på rättshjälpsanslaget med ca 50 milj. kr. årligen. De åsyftade förslagen om ändringar i rättshjälpslagen, som numera har lett till lagstiftning (prop. 1982/83:61, JuU 19, rskr 172), kom dock att få en något annorlunda utformning och ett senare ikraftträdande än som förutsattes vid medelsberäkningen i 1982 års budgetproposition. Med anledning därav bereddes riksdagen i det ifrågavarande lagstiftningsärendet (prop. 1982/83:61 s. 58) tillfälle att ta del av vad departementschefen anförde därom att anslaget för det innevarande budgetåret kunde antas bli belastat med bortemot 20 milj. kr. mer än som förutsattes i 1982 års budgetproposition.

För budgetåret 1983/84 föreslår nu regeringen att anslaget till rättshjälpkostnader bestäms till 170 milj. kr. Därvid har regeringen beaktat de besparingar som antas följa av de nyss nämnda ändringarna i rättshjälpslagen.

I motion 1749 förespråkas att, med hänsyn till budgetläget, ytterligare besparingar med ca 10 milj. kr görs på rättshjälpsanslaget. Enligt motionärerna bör regeringen snarast arbeta fram förslag till sådana författningsänd-

ringar som kan leda till besparingarna.

Vid ställningstagande till motionsönskemålet bör beaktas att rättshjälps-systemet f. n. är föremål för en genomgripande översyn av en parlamenta-riskt sammansatt kommitté – rättshjälpskommittén (Ju 1982:01) – som tillkallades i början av år 1982. Ett uppdrag för kommittén är att undersöka vilka förändringar i rättshjälpslagstiftningen som kan göras för att öka effektiviteten och åstadkomma besparingar. Kommittén har i februari 1983 inom området för rättshjälp åt misstänkt i brottmål lagt fram ett delbetänkande (Ds Ju 1983:2) Rätten till offentlig försvarare. Kommittén beräknar att förslagen i delbetänkandet innebär besparingar på rättshjälpsanslaget med i vart fall 5 milj. kr. årligen. Vidare står kommittén i begrepp att i juni 1983 lägga fram ett delbetänkande om ADB-hantering av rättshjälpsärenden. Förslagen i det betänkandet beräknas av kommittén leda till vissa rationaliseringsvinster. Kommittén väntas avge ett slutbetänkande i början av år 1985.

Av vad nu har sagts framgår att det pågår ett omfattande arbete på att reformera rättshjälpsystemet bl. a. i syfte att söka minska statens utgifter på rättshjälpsområdet. Mot denna bakgrund anser utskottet att några särskilda åtgärder från riksdagens sida inte är påkallade med anledning av motionsyrkandet. Utskottet godtar regeringens medelsberäkning och avstyrker bifall till motion 1749 i här behandlad del.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:1749 i denna del (yrkande 2) till *Rättshjälpskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 170 000 000 kr.

2. Rättshjälpsnämnderna m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna F 2–F 4 (s. 104–106) och hemställer

1. att riksdagen till *Rättshjälpsnämnderna* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 9 680 000 kr.,
2. att riksdagen till *Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
3. att riksdagen till *Allmänna advokatbyråer: Driftbidrag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 350 000 kr.

3. Vissa domstolskostnader m. m. Regeringen har under punkt F 5 (s. 106 och 107) föreslagit riksdagen att till Vissa domstolskostnader m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kr.

Motion

I motion 1982/83:374 av Hugo Hegeland (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av ersättningen till vissa tolkar i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Under denna punkt föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett förslagsanslag som innebär en ökning med 7 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Sammanlagt föreslås ett anslag av 38 milj. kr. Från anslaget bestrids olika kostnader för rättegångsväsendet, bl. a. ersättning av allmänna medel till vittnen, målsägande och tolkar.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens medelsberäkning.

I motion 374 begärs en översyn av reglerna om ersättning till tolk. Enligt motionärens mening bör översynen syfta till att möjliggöra för auktoriserade translatorer med lång erfarenhet som domstolstolk att utan godkännande av kommerskollegium få ersättning enligt högsta nivå i domstolsverkets tolktaxa. Motionären pekar på att Föreningen Auktoriserade Translatorer i Göteborg består av kvalificerade tolkar av vilka många av principiella skäl inte har velat underkasta sig prövning av kommerskollegium.

Bestämmelser om tolk vid allmän domstol finns i rättegångsbalken, där det föreskrivs att tolk får anlitas att biträda domstolen i olika situationer. Tolkar kan vara allmänna tolkar som är knutna till en domstol eller tolkar förordnade för visst mål. Tolkar har rätt till ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg. Ersättningen betalas av staten. Rättegångsbalkens bestämmelser gäller på grund av hänvisning också i bl. a. bostadsdomstolen, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och hyresnämnderna.

I förvaltningsprocesslagen (1971:291) finns regler om tolk i regeringsrätten, kanmarrätter och länsrätter samt i försäkringsrätter och försäkringsöverdomstolen. Kostnaderna för sådana tolkar betalas av staten.

Tolk kan också anlitas vid förvaltningsmyndigheter såsom polis-, kronofogde- och åklagarmyndigheter.

Ett statligt prövningsförfarande för tolkar och för översättare (translatorer) infördes den 1 januari 1976. Enligt förordningen (1975:590) om godkännande av tolkar och auktorisation av översättare skall fråga om godkännande av tolk eller auktorisation av översättare prövas av kommerskollegium. För att bli godkänd som tolk eller auktoriserad som översättare skall tolken eller översättaren enligt förordningen bl. a. ha fullgjort av kommerskollegium föreskrivna kunskapsprov. Efter särskild prövning kan godkänd tolk eller auktoriserad översättare få bevis om speciell kompetens för tolkning eller översättning inom visst område, exempelvis domstolstolkning. Godkännande, auktorisation och bevis om speciell kompetens gäller för en tid av fem år.

Kommerskollegium har tillsyn över godkända tolkars och auktoriserade translatorers verksamhet med möjlighet att vid missbruk meddela varning eller upphäva godkännandet eller auktorisationen. Vid behandling av ärenden enligt förordningen får kommerskollegium erforderliga råd och upplysningar av en till kollegiet knuten rådgivande nämnd för tolk- och översättarfrågor.

Enligt övergångsbestämmelserna till förordningen skulle translator som vid förordningens ikraftträdande var auktoriserad av handelskammare eller förordnad av handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg anses som auktoriserad enligt förordningen om han före förordningens ikraftträdande ingav anmälan härom till kollegiet. En sådan auktorisation skulle gälla minst två och högst fem år. Giltighetstiden skulle i varje särskilt fall bestämmas med iakttagande av att efter utgången av år 1977 auktorisationen skulle upphöra för omkring en tredjedel av de ifrågavarande translatorerna under varje följande tolv månadersperiod.

Enligt regler i rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen skall ersättning till tolkar utgå efter särskild taxa, som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Regeringen har i förordningen (1979:291) om tolktaxa föreskrivit att taxan skall fastställas av domstolsverket. Denna reglering kom till mot bakgrund av att det inte fanns några enhetliga normer för ersättning till tolkar inom rättskipningens område och att ersättningsnivån varierade betydligt (prop. 1978/79:132, JuU 33, rskr 289).

Under förarbetena till 1979 års lagstiftning angående tolktaxa anfördes bl. a. att det måste anses vara av allmänt intresse att myndigheterna i större utsträckning än hittills fick tillgång till tolkar, vilkas kunskaper har prövats sakkunnigt. För att fler av de verksamma tolkarna skulle förmås att genomgå utbildning och examination ansågs det böra krävas att de av kommerskollegium godkända tolkarna erhöll högre ersättning än övriga tolkar. Genom att de högre arvodesnivåerna knöts endast till kommerskollegiets olika former av provning ansågs gränsdragningsproblem och i de enskilda fallen svåra meritvärderingar kunna undvikas (se prop. 1978/79:132 s. 28-29).

Den nu gällande tolktaxan har fastställts av domstolsverket den 9 november 1981 att gälla fr. o. m. den 1 januari 1982 (DVFS 1981:44 B 85). Taxan skiljer mellan tolkning vid domstol (tabell I) och tolkning vid polis-, åklagar- och kronofogdemyndigheter (tabell II). Till tabellen för domstols-tolkning hänförs även tolkning vid hyresnämnd, arrendenämnd och statens va-nämnd. Inom varje tabell finns tre skilda ersättningsnivåer beroende på tolkens kvalifikationer. Den högsta ersättningsnivån, arvodesnivå III, gäller för av kommerskollegium godkänd tolk som har erhållit bevis om speciell kompetens som rättstolk i språket i fråga. Arvodesnivå II avser tolk som godkänts av kommerskollegium. Övriga tolkar hänförs till arvodesnivå I. Ersättning utgår med följande belopp.

Tabell I

Tolkning vid domstol

Arvodesgrundande tid	1 tim	1-1,5 tim	1,5-2 tim	2-2,5 tim	2,5-3 tim
Arvodesnivå I	115	155	195	235	275
II	145	200	255	310	365
III	180	250	320	390	460

Arvodesgrundande tid	3-3,5 tim	3,5-4 tim	4-4,5 tim	4,5-5 tim	5-5,5 tim
Arvodesnivå I	315	355	395	435	475
II	420	475	530	585	640
III	530	600	670	740	810

osv.

Påslag

Arvodesnivå I	40 kr. per påbörjad 1/2-timme
II	55 kr. per påbörjad 1/2-timme
III	70 kr. per påbörjad 1/2-timme

Tabell II

Tolkning vid polis-, åklagar- och kronofogdemyndighet

Arvodesgrundande tid	1 tim	1-1,5 tim	1,5-2 tim	2-2,5 tim	2,5-3 tim
Arvodesnivå I	95	135	175	215	255
II	125	180	235	290	345
III	160	230	300	370	440

Arvodesgrundande tid	3-3,5 tim	3,5-4 tim	4-4,5 tim	4,5-5 tim	5-5,5 tim
Arvodesnivå I	295	335	375	415	455
II	400	455	510	565	620
III	510	580	650	720	790

osv.

Påslag

Arvodesnivå I	40 kr. per påbörjad 1/2-timme
II	55 kr. per påbörjad 1/2-timme
III	70 kr. per påbörjad 1/2-timme

Föreningen Auktoriserade Translaterer i Göteborg är en sammanslutning av översättare och tolkar som antagits som s. k. *translatores publici* av handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg eller som auktoriserats efter examination av handelskammare i Sverige. Sedan föreningen hos domstolsverket begärt att tolkar som sålunda antagits som *translatores publici* skulle erhålla tillstånd att debitera tolkarvode enligt arvodesnivå III i tolktaxan och domstolsverket ej funnit skäl att bifalla framställningen, lämnade regeringen föreningens besvär över domstolsverkets beslut utan bifall den 26 juni 1980. Med anledning av en förnyad framställning från föreningen har regeringen därefter i beslut den 10 juni 1982 ej funnit skäl att ändra det tidigare beslutet. Motsvarande beslut har meddelats med anledning av en enskild medlems framställning.

En motion av samma innehåll som den nu föreliggande behandlades av utskottet år 1980. Utskottet, som i sitt av riksdagen godkända betänkande avstyrkte bifall till motionen, uttalade därvid att det mot den nuvarande ordningens bakgrund saknades skäl för den i motionen förespråkade författningsöversynen (JuU 1979/80:35 s. 8, rskr 296).

När motionsönskemålet nu återkommer finner utskottet inte skäl till något annat ställningstagande än det som kommit till uttryck i utskottets betänkande 1979/80:35. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 374.

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkningen*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Vissa domstolskostnader m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 38 000 000 kr.,

2. beträffande *tolktaxa*

att riksdagen avslår motion 1982/83:374.

4. **Diverse kostnader för rättsväsendet.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt F 6 (s. 107) och hemställer

att riksdagen till *Diverse kostnader för rättsväsendet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

Stockholm den 3 maj 1983

På justitieutskottets vägnar

BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Helge Klöver (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Göran Franck (s), Inger Wickzén (m), Birthe Sörestedt (s) och Elving Andersson (c).